

Зміст

Втега.....	7
Пошук шляху.....	110
Море.....	115
Бог.....	133
Йога.....	149
Тіслемова.....	182
Місто злиття.....	191
Служу Радянському Союзу!.....	203
Аркадія.....	213
Кіт і море.....	223
О. Генделева-Курилова Відсутності від тексту.....	229
О. Генделева-Курилова З інтерв'ю.....	235
О. Ігнатова Загарований маневрник.....	242
Н. Міцкевич Художниць про книжку.....	246

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Втега

Дуже важко за нашого часу висловлювати свою думку. На неї тут-таки починають нападати й топтати ногами. Я знаю наперед, що дуже багато з нею не погодяться. Мені доводиться боронити її, оберігати обома руками замість того, щоб показати з усіх боків. Для мене ж чужа оригінальна думка те саме, що жива рослина.

Пишу так, як хочу. Для себе. Десять осіб завжди це прочитають.

...Я поглянув на годинника: часу залишалось зовсім небагато. Так добре було сидіти серед друзів і ні про що не думати.

— Пора, — звелів я собі. — Лайнер біля північного краю острова. Ти маєш півгодини.

Я встав із-за столу.

— Куди ж ти! Посидь з нами!

Мені не хотілося вигадувати якусь брехню в таку важливу для мене хвилину.

— Я нескоро повернусь, — промовив я тихо, але чітко, та й пішов до виходу, не чекаючи подальших розпитувань.

Через півгодини, коли лайнер буде проходити біля острова Сіаргао, я переступлю через борт, через кордон держави.

Я піднявся на верхній місток і почав вдивлятися в горизонт на заході. Ніяких вогнів. Немає місяця. Немає зірок. І я не маю компаса.

— Та чи не однаково вже тепер! — подумав я. — Жереб кинуте.

Я повернувся в каюту зробити останні приготування. Одягнув коротку майку, вузькі шорти, щоб не заважала жодна складка, декілька пар шкарпеток, необхідних на гострих рифах, на шию пов'язав хустину на випадок, якщо доведеться перев'язати рану. Думку про рятувальний жилет я відкинув відразу — він би надто уповільнював плавання, та я й не зважився б пронести його на корму. У мене був амулет. Я зробив його сам іще в Ленінграді¹ способом, описаним у «Книзі царя Соломона», — невідомо, хто переклав її, бо вона потрапила до мене із самвидаву. Він повинен був оберігати мене від акул та інших небезпек, але його дія обмежувалась тільки однією добою.

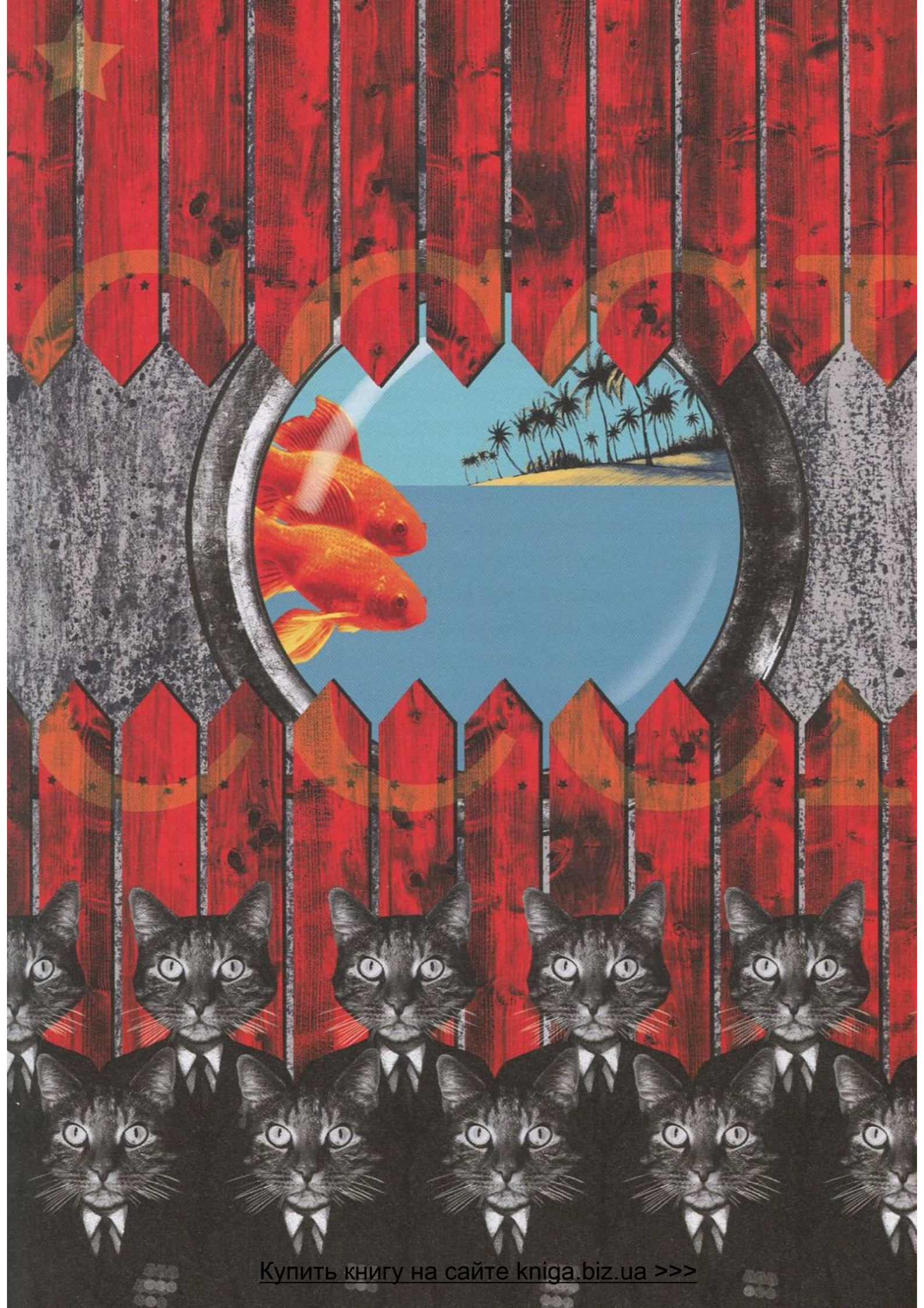
Листа або записки я не міг залишити: її могли прочитати ще до того, як я з'явлюся на кормі.

Я сів на ліжко. З цієї хвилини я, квола людина, кидаю виклик державі. У моєму житті ніколи не було такої важливої миті.

Я попрохав у Бога удачі — і зробив свій перший крок у невідоме.

Пам'ятаю вулицю в маленькому провінційному місті, будинок і кімнату, де я зазвичай сидів за столом і неохоче робив уроки. За вікном, через вулицю, я завжди бачив високий сірий паркан. Іноді на ньому сиділа кішка — їй так само, як і мені, хотілося бачити, що там, за парканом. Мені доводилося дивитися на нього щоразу, коли я піднімав голову від книжок. Я ненавидів цей сірий паркан, тому що він стояв між мною і тим загадковим зовнішнім світом. Деколи мені вдавалося змити його зусиллям волі. Я подумки уявляв собі великі океанські хвилі, і вони, накочуючись, зносили його геть. Переді мною

¹ Нині — Санкт-Петербург.

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

відкривалися невідомі віддалі — тихі лагуни тропічних островів із пальмами на березі, самотній вітрильник вдалині біля горизонту та неосяжний простір океану. Але коли я втомлювався мріяти й опам'ятовувався, я знову бачив перед собою невблаганний сірий паркан...

Того дня, коли мені вже вкотре відмовили у візі для роботи на океанографічних суднах далекого плавання, моє терпіння урвалося. Зазвичай мені відмовляли без вказування причин. Цього разу в моїй особистій справі була дописка-вирок: «Товаришу Курилову — відвідування капіталістичних держав вважаємо недоцільним». Мене ніби шпигнули. Усе в мені зіп'ялося на дибки. Це вже, звичайно, безнадійно! Довічне ув'язнення без найменшої надії на свободу!

От саме тоді в мене пропав будь-який страх. Дуже дивно, але на якийсь час я став вільний. Ніякі патріотичні зобов'язання мене більше не зв'язували. Я відчув себе полоненим у цій країні, адже тільки святий може любити свою тюрму. Неможливо змиритися з тим, що, народившись на цій чудовій блакитній планеті, ти довічно ув'язнений у комуністичній державі заради якихось безглузвих ідей.

Вихід був один — втікати. Куди завгодно, але тікати відціля.

Якийсь дивний стан, коли немає більше страху. Хотілося вийти на площу і зареготатися перед усім світом. Я був готовий до найбожевільніших учинків.

І ось одного разу, одного сумного, похмурого дня, я прочитав у газеті оголошення, що за місяць великий пасажирський лайнер іде до екватора з туристами на борту. Ніяких віз не потрібно: упродовж двадцяти днів лайнер буде перебувати у відкритому океані без заходів у закордонні порти. Круїз називався «Із зими в літо», місце збору туристів — Владивосток.

Ішов листопад 1974 року.

Я мав декілька днів на роздуми.

У мені прокинулась шалена радість. Я побуваю в тропіках! Мені пропонують квиток на іншу планету. Я відразу зрозумів, що його потрібно брати тільки в один бік. Ні про яке повернення не може

бути й мови. Мені не можна показувати тропіки. Я почувався диким звіром, якого зібралися востаннє повести на ланцюгові в його рідні джунглі, а потім уже назавжди запроторити в клітку. Я розумів це всім своїм єством і відчував, що потрібно відмовитися від подорожі. Я не зможу повернутися, я не зможу більше бути рабом на галері.

У Стефана Цвейга є оповідання «Неповторна мить»: у житті кожної людини є миті, яким вона повинна підкоритися. Якщо ж вона пропустить цю свою мить, її чекає довге безбарвне життя перед тим, як її буде нагороджено новою. Мені тут-таки пригадалося це оповідання, і в моїй душі розпочався безкінечний діалог із дияволом-спокусником.

— Твої мрії можуть здійснитися, — шепотів мені диявол. — Зважуйся, це твій єдиний шанс. Хіба ти не мріяв побувати в тропіках! Хіба ти не захоплювався зухвалими втечами з тюрем! Хіба не заздрив шукачам пригод, не бажав опинитися на їхньому місці — на волосину від загибелі, на тонучому судні, у відкритому океані! Втікай і відчуй усе сам! Ти будеш дивитися в обличчя смерті й пізнаєш заповітні таїни життя. Ти досягнеш таїну дії — хіба цим усе не окупить? Я покажу тобі красу справжнього, красу миті без минулого і майбутнього. Ти пізнаєш натхнення втечі, ти пізнаєш красу світу, ти побачиш океанський прибій, відчуєш дихання пасатів і запахи джунглів. Ні? Хочеш відсидітися в тихому кутку біля телевізора? А я не дам тобі сидіти спокійно, я примушу тебе мріяти знову і знову. Подумай, ти ніколи не пробачиш собі цієї відмови. Зважуйся! Тільки відчайдушним усе вдається.

Я ще вагався.

— Ох, які там грози, які тайфуни! — вкрадливо шепнув він.

— Тайфуни, — зітхнув я. Він знав, чим мене проїняти.

Я зрозумів, що перемогти в суперечці його мені не під силу.

Я не передбачав, що ухвалити рішення — це вже дія. Раніше мене гризло бажання побачити те, що за горизонтом, у південних морях,

на тропічних островах. Тепер усе це відсунулося кудись далеко і переді мною виникло те, що я залишаю тут, і можливо, назавжди. У мене стільки близьких людей, і я повинен розлучитися з ними на все життя. Як було б добре, якщо б можна було просто погуляти на волі, відвести душу і повернутися додому. А мені ж потрібно було вирушити в дорогу, немов на іншу планету, в один кінець. Хоч як воно привабливо, все ж таки це дуже, дуже страшно.

Я ішов прощатися з друзями. У мене був квиток на пароплав, але я не міг сказати їм про це. Я знав, що можу не повернутися, й мені кортіло ще раз побачити їх. Я не міг говорити того вечора і тільки мовчки дивився на них. Мені здавалося, що, прощаючись, я засуджую усіх моїх близьких друзів до смерті. Ми посиділи востаннє втрюх за пляшкою горілки. Тоді їм було важко передбачити, що через кілька тижнів до них прийде звістка про те, що я пропав безвісти біля берегів Філіппін.

Напередодні мого вильоту до Владивостока, останнього вечора перед початком подорожі, я випадково забрів на незнайому вулицю однієї лєнінградської околиці. Було темно, накрапав дощ. Оглянувшись, я помітив поблизу церкву і зайшов у неї. Там тривало якесь святкове богослужіння.

Раніше я був геть байдужий до церковного співу, він здавався мені занадто одноманітним і журливим. Але тепер уперше в житті мене охопила його краса. Разом із хором я відлетів кудись дуже високо. Я вже не чув мелодії і, здавалося, літав в іншому світі, де панує особлива атмосфера любові, тиші та спокою.

Коли я повернувся, то з подивом побачив себе в натовпі бабів-парафіянок, знову став чути спів і бачити все, що відбувалось у церкві.

Я повернувся додому в незвичному стані, у мені далі звучали голоси церковного хору.

Я зарання ліг спати і швидко заснув.

...Переді мною стояло четверо людей у довгих білих одежах. Обличчя того, хто стояв навпроти мене, я не бачив. Голови інших оточували світляні німби. Такі німби я бачив раніше тільки на іконах і вважав, що це символічні знаки, які відрізняють святих від простих смертних. А тепер сяючі вінці оточували голови трьох людей, які стояли лівіше. Передовсім це було надзвичайно гарне видовище. Промені живого світла відходили не від голови, а ледь-ледь віддалік і раптово уривались приблизно за п'ятнадцять-двадцять сантиметрів. Пам'ятаю, я звернув увагу, що з погляду фізики це цілковито непояснено — промені світла не можуть так різко уриватися. Я ніколи не припускав, що біло-блакитне світло може мати так багато відтінків: воно здавалося живим, м'яким і водночас нагадувало мерехтливе сяяння коштовного каменя. Троє цих людей іноді немовби зверталися один до одного, повертаючись і вільно змінюючи пози, і я міг бачити їхні німби під різними кутами зору. Я спостерігав усю картину з величезною цікавістю і був настільки захоплений цим незвичайним видовищем, що геть забув про ту, першу людину. Але цієї миті я відчув пильний погляд і відразу зрозумів, що він струмує від нього, від того першого чоловіка, який стоїть просто переді мною.

Там, де мало бути його обличчя, з'явилося сліпуче, немов сонце, золоте світло. Першої миті я нічого не бачив, я був геть засліплений, та погляду відірвати не міг. Спершу я побачив очі. Я ніколи не забуду цього погляду, наділеного потужною і пронизливою силою, здатного прочитати найпотаємніші думки. Я почувався перед ним, немов на долоні. Поступово я зміг роздивитися все обличчя, що було наче зіткане із золотих променів. Ясно я бачив тільки очі й відчував погляд усім своїм єством. Це було моє останнє враження. Потім я опинився на якомусь іншому рівні, де не було ні добра, ні зла — була тільки любов.

Наступного ранку я був цілковито під враженням від цього сну. До відльоту літака залишалось усього кілька годин.